

Langdyssen ved Fredrikskilde Strand

Bondestenalderens mere end 5.000 år gamle gravplads

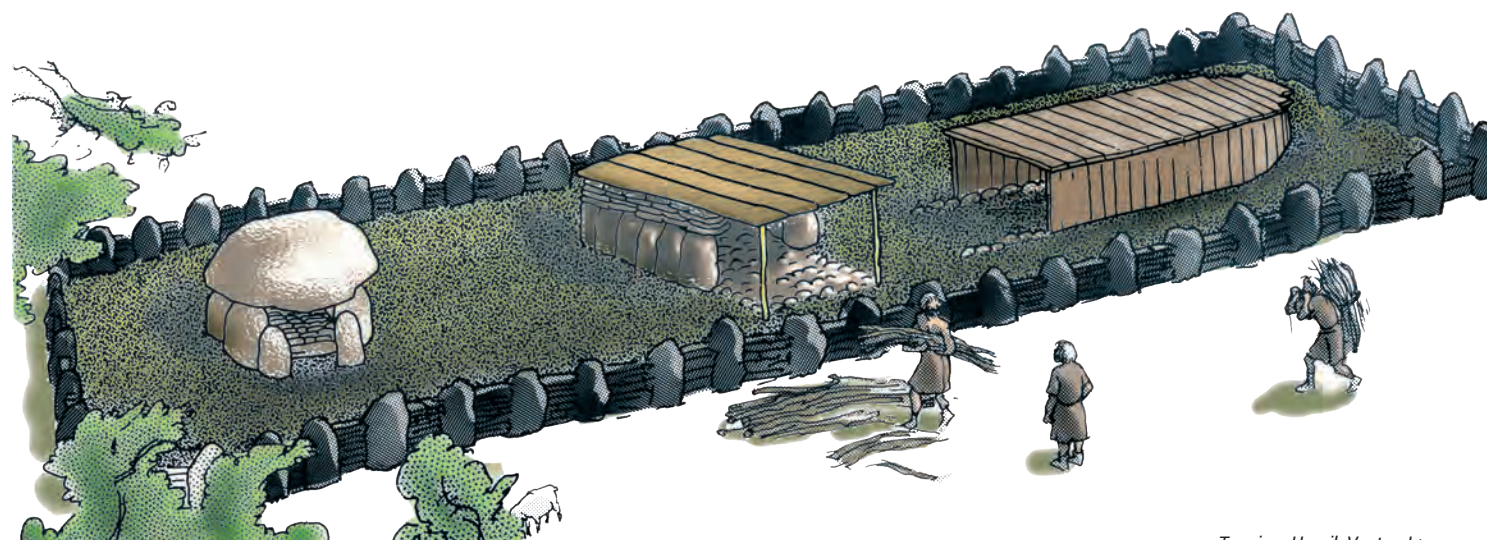
Det var de første bønder i "Tragt-bægerkulturen" (3.900 - 1.700 f. Kr.), der opførte denne langdysse som et fælles gravsted i bondestenalderen for omkring 5.600 år siden. Langdysserne udgør sammen med de tidlige langhøje og runddysser, samt de lidt senere jættestuer med ét stort fælles gravkammer, de ældste synlige begravelser i Danmark.

Langdyssen er i dag en åben ruin af det oprindelige anlæg. Da den var i brug, så man kun toppen af gravkammerenes dæksten og de små gangåbninger i højsiden, som førte frem til gravkammerne.

Højen dækkede hele anlægget og langs højfoden ses nu 34 sten fra randstenskæden som omsluttende højen. De fleste er væltede eller afkløvet og nogle er helt forsvundet / genbrugt.

Hvornår langdyssen blev afgravet og plyndret vides ikke. Den fremstår allerede sådan i Nationalmuseets første beskrivelse fra 1882.

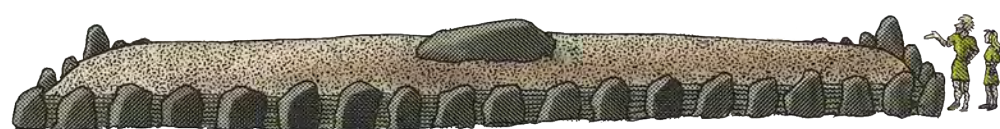
3 separate gravkammer Langdyssens nu kun ca. 1 meter høje og 10 x 27 meter store jordhøj omsluttende oprindeligt alle dyssens 3 gravkammer.

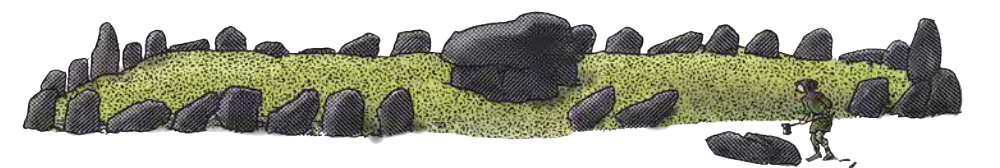
Tegning: Henrik Vester Jørgensen ©

Gravene i langdysser og langhøje kan have meget forskellig udførelse. Længst til højre et rent træbygget gravkammer. I midten et stensat kammer med flade stenfliser mod loftet af træplanker, som danner overgangsform til det helt stenbyggede dyssekammer til venstre i højen. Bemærk de opstabilede stenfliser - såkaldt "tørmur" - mellem højens randsten. Alle grave i højen har været helt dækket af højen.

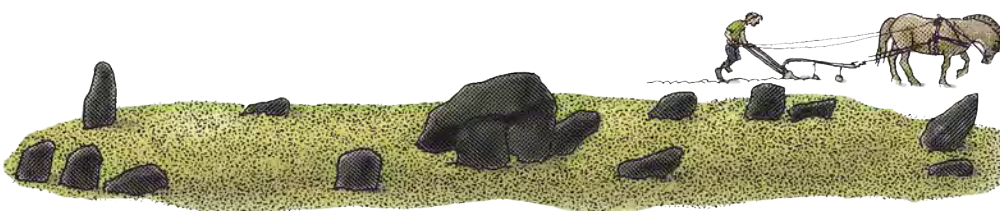
Faser i en langdysses nedbrydning:

Bondestenalder ca. 3.600 f. Kr.

Middelalder ca. år 1200

Nyere tid ca. år 1900

Tegning: Henrik Vester Jørgensen ©

Tre faser i nedbrydningen af en langdysse: Øverst dyssen efter opførelsen ca. 3.600 f. Kr.. Her efter begyndende stenhugst i middelalderen og naturligt forfald. Nederst den afgravede høj og tilbageværende sten efter århundreders stenhugst og gravninger for mere en 100 år siden.

Det nu åbne, rektangulære gravkammer i nordøst-enden er det bedst bevarede. Her danner 3 bæresten sammen med en stor dæksten et fint kammer. I den nordøst vendte åbning af kammeret ses en jordfast tærskelsten, som var datidens dørtrin mellem kammeret og den nu fjernede gang fra højsiden.

Midt i højen er der tidligere registreret 2 sten, som sikkert repræsenterer et ikke afgravet og måske urørt gravkammer. Højens sydende nærmest skiltet er fladt afgravet. Her formodes et tredje kammer at have ligget. De tre gravkammer er måske blevet tilføjet i højen over tid gennem udbygning af højen og omsætning af de omsluttende randsten langs højfoden.

Opførelse og brug

Der kendes desværre ikke til fund fra langdyssen, men gennem arkæologiske udgravninger og fund fra lignende anlæg har givet et indblik i datidens avancerede og komplicerede byggemetoder og gravskik.

Storstensgrave er fællesbetegnelse for Tragt-bægerkulturens mange grave, som ud over et sidste hvilested for de afdøde, også fungerede som samfundets samlings- og ceremonipladser. Som her ligger gravene ofte lavt og tæt på vandet og har måske også tjent som markering af stammens territorium.

På toppen af randstenene ved gangåbningerne blev mad- og drikofre til de afdøde hensat i ornamenterede lerkar. Lerkarrene

Det nordre gravkammer med tærskelsten ved den oprindelige gangåbning ind til kammeret.

Foto: KulturKonsulenten ©

med tragtformet profil gav navn til kulturgruppen og er de fineste lerkar vi kender fra oldtiden!

I Danmark er der bevaret ca. 2.500 storstensgrave, men det er kun omkring 10 % af hvad Tragt-bægerkulturen opførte i løbet af kun 500 år, i forbindelse med at landbruget blev hovederhverv og mennesket blev lang mere bofast.

The Long Barrow at Fredrikskilde Strand

The first farmers in the "Funnel Beaker Culture" (3.900-1.700 BC) constructed this long barrow as a common burial place in the Neolithic period around 5.600 years ago. Together with the early long mounds and round barrows, and the later passage graves with one big common tomb, the long barrows constitute the oldest visible burials in Denmark. Originally the mound covered the whole site and around the foot of the mound there can now be seen 34 boundary stones, which enclosed the mound and its three tombs. Most boundary stones have been overturned or broken and some have completely disappeared / been reused. The rectangular tomb chambers, now open, are the best preserved with three upright stones and a large capstone at the northeast end. In the northeast facing opening of the chamber there is a buried threshold stone - an ancient doorstep between the passage and chamber.

In the middle of the mound may be seen two stones which probably represent a non-excavated and perhaps untouched tomb. The southern end has been completely excavated and it is thought that there was a third chamber there, that has now disappeared. As well as being a burial ground, the megalithic tombs also served as a social space for gatherings and ceremonies - and perhaps the graves also marked the tribal territory.

Der Langdolmen am Fredrikskilde Strand

In der Jungsteinzeit vor ca. 5.600 Jahren errichteten die ersten Bauern der "Trichterbecherkultur" (3.900 - 1.700 v. Chr.) diesen Langdolmen als Gemeinschaftsgrabstätte. Zusammen mit den frühen Langgräbern und Runddolmen, sowie den etwas späteren Ganggräbern mit einer gemeinsamen, großen Grabkammer, gehören die Langdolmen zu den ältesten sichtbaren Grabstätten in Dänemark. Ursprünglich wurde die Anlage ganz durch den Hügel abgedeckt. Um den Grabfuß herum sind die 34 Randsteine, die das Hügelgrab und seine drei Grabkammern deckten, jetzt sichtbar. Die meisten der Randsteine sind umgekippt oder abgeschlagen, einige sind ganz verschwunden /wiederverwert worden. Die jetzt offene, rechteckige Grabkammer am nord-östlichen Ende mit den drei Tragsteinen und einem großen Deckstein sind die am besten erhaltenen Steine. An der nach Nord-Osten zeigenden Öffnung der Kammer befindet sich ein in der Erde fixierter Schwellenstein - eine Türschwelle der Vergangenheit zwischen Gang und Kammer.

In der Mitte des Hügelgrabes kann man den Eindruck von zwei Steinen bekommen, die sicherlich eine noch nicht abgetragene und vielleicht unberührte Grabkammer repräsentieren. Das Südende wurde flach abgetragen. Man vermutet, dass sich hier eine dritte und heute verschwundene Grabkammer befunden hat. Die Megalithgräber waren nicht nur Grabstätten, sondern auch der Ort, an dem die Gemeinschaft sich versammelte und ihre Zeremonien abhielt - sowie die Gräber vielleicht auch das Territorium des Stammes markiert haben.

